

* પ્રકાશન નં. ૩૨૪ *

હકીમુલ ઉમ્મત હઝરત મવલાના અશરફઅલી સા.
થાનવી (રહ.)ની બોધપ્રદ અને હિકમતપૂર્ણ વચ્ચ

તકબુરનો ઇલાજ

જરાંગીય ખુલાશાબજી લકીમ
૧૪૧૨, ચોપાલાની ખોપ જા ગાફે,
કાપુર, આમદાવાદ
: સંકલન :

(મવ.) યાફૂઝ અ. હક ઈબ્રવી (સા.)



પ્રકાશન વિભાગ

દારુલ ઉલૂમ ભરૂચ-મહમૂદનગર,
મુ. પો. કંથારીઆ-૩૬૨ ૧૬૨
તા. જિ. ભરૂચ (ગુજરાત-ઇન્ડિયા)

VISIT...

LANZAROTE
Caliente.COM

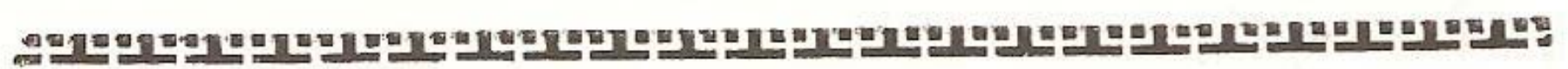
* બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ *

★ આબે હયાત ગંદા જમમાં ★

જે હિકમતભરી વચ્ચે પ્રિય વાંચકોની સેવામાં રજૂ થઈ રહી છે તેના માટે ખૂદ હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત (રહ.) લખે છે : અહકરનો મશવરો-સલાહ છે કે 'બેહિશ્તી એવર'ની જેમ કોઈ ઘર એનાથી વંચિત ન રહેવું જોઈએ ! તેનો લાલ ખૂબ જ જલદી ઘરવાળાઓની સુધારણામાં (સવિશેષ આજના ટી. વી. યુગમાં) આંખોથી દેખાવા લાગશે ! ફક્ત અશરફ અલી, મુહર્રમ ૧૩૩૫ હિ.

હઝરત (રહ.)ના એક ખલીફએ અર્શદ લખે છે : હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત મુશિદ થાનવી (રહ.)ની કિતાબો, મદકૂઝાત, પત્રો તથા મવાઈઝ રુશ્દો-હિદાયતનો અમૂલ્ય ખજાનો છે. (સવિશેષ) હઝરતનાં મવાઈઝે લખેા માનવીઓનાં દિલ બદલી નાખ્યાં. દીનથી ભાગનારા દીનના આશિક બની ગયા. (તેના માધ્યમથી) હઝરત રુશ્દો-હિદાયતની એવી શમા રોશન ફરમાવી ગયા કે ખૂબ લાંબા સમય સુધી કિતાબ તથા સુન્નતની રાહ ઉજાગર થઈ ગઈ, જે રાહ પર રુસૂમ તથા બિદઅતોની ધૂળ જામી ગઈ હતી અને (જેનાથી) હકીકત અદશ્ય થઈ ગઈ હતી. હઝરતના મવાઈઝની બરકતથી હઝારો ગુમરાહ માનવો ઈન્સાનિયત તથા નેકીના પરિપૂર્ણ દરજ્જે પહોંચ્યા તથા અખલાકી-નૈતિક રોગોથી શિક્ષા પામ્યા !

(મુહમ્મદ શરીફ, મુલતાન, રજબ, ૧૪૦૩ હિ.)



પરંતુ આવા આખે હયાત અમૃત જળનું સાર-સંકલન તથા ભાવાનુવાદ મારા જેવા ધરતીનાં સૌથી મોટા મુજરિમ તથા પાપીની કલમે, આસારે ક્રિયામત-જગ પ્રલયનાં ચિન્હોમાંથી છે. એ ન ફક્ત રેશમમાં ટાટનું થીંગર મારવા સમાન હરકત છે, બલકે નાચીઝનો દિલી એહસાસ-અનુભૂતિ છે કે એ આખે હયાત મુજ સાંગોપાંગ પાપીના ઝેરથી દૂષિત ન થયું હોય. એ આખે હયાત તથા તિર્યાક પૂરતા પ્રમાણમાં સતત ગુર્જર મુસ્લિમોને હાથવગું ન હોવાના એહસાસે જ આ નાઅહલને ઘૂંટતા તરફ પ્રેર્યો છે. બાકી ‘મન આનમ કે મન દાનમ’ ‘થાનવી હિકમત’ના ગુજરાતી પોશાકમાં ભેલ દેખાય તો એ નાચીઝની બિન કાર્યદક્ષતાને આભારી છે. આ હરકત તે પાક તથા કરીમ ખારગાહમાં આ પાપીની નજાતનું બહાનું બની જાય તો ‘વમા ઝાલિ-ક અલદ્લાહિ બિઅઝીઝ !’

કમતરીન : યાફૂબ ઈખરવી

જહાંગીર હકીમ

૧૪૧૨, ટોપીવાળા ની પોળના નાકે

કાળુપુર અમદાવાદ. ૩૮૦૦૦૧

મો. ૯૨૨૮૭૨૦૫૯૧



જીવજીવિ

★ તકબ્બુરનો ઈલાજ ★

ખુલખુલે માસૂરહ પછી, અગિયું બિદ્લાહિ મિનશશ-
યતાનિર્જીમ, બિસ્મિલ્લાહિર્હમાનિર્હીમ : “વ લહુલ
કિબ્રિયાઉ ફીસ્સમાવાતિ વલ અરદિ વ હુવલ
અઝીઝુલ હકીમ : અને ખાસ અલ્લાહ તઆલાના જ
માટે મોટાઈ છે, સર્વ આકાશો અને ઝમીનમાં તથા તે
ગાલિબ-છાયેલો અને હિકમતવાળો છે.”

આ આયતમાં અલ્લાહ તઆલાએ પોતાની એક
ખાસ સિક્ત-વિશેષ ગુણ વર્ણવ્યો છે, જે કોઈ બંદામાં
હોઈ શકતો નથી. જો એને માનવી નજર સમક્ષ રાખે
તો સર્વ ગુનાહોથી બચી જાય, કારણ કે અલ્લાહ પાકે
મોટાઈને પોતાની સાથે ખાસ કરી દીધી છે. માટે
બંદાઓમાં મોટાઈ હોઈ જ નથી શકતી તો જ્યારે
એનો ખ્યાલ રાખવામાં આવશે કે આપણી અંદર કોઈ
પણ પ્રકારની મોટાઈ નથી અને મોટાઈ ફક્ત અલ્લાહ
તઆલામાં જ છે તો કોઈ જ ગુનોહ થઈ શકશે નહિ.

સર્વ ગુનાહોની જડ અહંકાર છે

સર્વ ગુનાહોની જડ આ જ છે કે પોતામાં કોઈ જાતની મોટાઈ માને. દુન્યામાં જે કોઈ પણ કાફિર થયો છે, તે પોતાના અભિમાનને કારણે જ થયો છે. નહિ તો સાચો દીન છૂપો નથી રહેતો. અબૂ તાલિખને ઈમાનથી કોણે રોક્યા ? ફક્ત આળે. એમ કહ્યું કે જો મરતી વેળા ઈમાન લાવીશ તો સમાજ કહેશે કે, “અબૂ તાલિખ હોઝખથી ડરી ગયો.” ખાનદાનમાં મારી જે આખર છે તે ન રહેશે અને સમાજની નજરોમાં બદનામ-અપમાનિત થઈ જઈશ. આમ અહંકારે કેડો ન મૂક્યો, ત્યાં સુધી કે સર્વનાશ થઈ ગયો.

ખરેખર, બંદો જ્યારે પોતામાં મોટાઈ માનશે તો જે કાંઈ પણ દુર્ગુણ પેદા થશે તે કમ છે. આ બીમારી કોઈ એક વર્ગમાં નથી, બલકે એ એક સર્વવ્યાપી બીમારી છે, જે થોડી ઘણી તમામ લોકોમાં ફેલાય છે. બીજા અવગુણોમાં તો મોટા ભાગે અભણ લોકો ફસાયેલા હોય છે. પઢેલા-ભણેલા લોકોમાં તે ઐય ઓછા હોય છે, કારણ કે તે દુર્ગુણોના ખરાબ પરિણામોને તેઓ સારી પેઠે જાણતા હોય છે, પરંતુ ગર્વના રોગમાં જાણકાર તથા અભણ સૌ સપડાયેલા હોય છે, કોઈ ઓછા તો કોઈ વધારે.

અરબના મુશરિકો તો જાહિલ હતા. યહૂદીઓને જુઓ ! જે સઘળું જાણતા હતા તેઓ પણ અહંકારને કારણે જ ઈમાન ન લાવ્યા કે ઈમાન લાવીશું તો નળી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ની પેરવી કરવી પડશે, જેનાથી અમારી આ કીર્તિ ન રહેશે. આથી જાહેર થઈ ગયું કે મૂર્તિપૂજકો તથા કાફિરો ફક્ત અહંકારને જ કારણે ઈમાન ન લાવ્યા. જે ઊંડાણથી વિચારશે તો એ પણ જણાય આવશે કે આ સિવાય બીજા પણ ઘણાં બધા ગુનાહ ગર્વના જ કારણે થાય છે. તેનું કારણ આ જ છે કે ગુનેહગાર પોતાના ખરાબ કૃત્યને ફક્ત આ શરમથી નથી છોડતો કે લોકો કહેશે કે, “અત્યાર સુધી કેમ મૂર્ખ બની રહ્યા ? હંમેશા શા માટે કરતા રહ્યા ?” એ માણસે મૂર્ખાઈના મહેણાં-ટોણાંથી બચવા માટે ગુનાહ છોડવાનું પસંદ ન કર્યું, એ જ ગર્વ છે કે પોતાને મહાન સમજ્યો.

આનો ઈલાજ આ જ છે કે અલ્લાહ તઆલાની મોટાઈને નજર સામે રાખો, જેથી પોતાના અંદર કેઈ પણ જાતની મોટાઈનો વિચાર સુદ્ધાં ન રહે અને જ્યારે ખુઝુર્ગી તથા મહાનતા, અલ્લાહ પાક સાથે ખાસ થઈ તો પોતાના નફસમાં તેને રાખવી અલ્લાહ તઆલા સાથે ખરાબરી કરવું થયું અને અમુક ગુનાહોની તો મર્યાદા પણ છે કે જ્યાં સુધી તે હદ ન પહોંચે, ગુનોહ નથી

થતો. દા. ત. ખાવું, જ્યાં સુધી એટલું વધારે ન હોય કે બીમાર થઈ જવાનું નિમિત્ત-કારણ બની જાય, ત્યાં સુધી ગુનોહ નથી અથવા ભૂખું રહેવું, જ્યાં સુધી મૃત્યુનો ભય ન હોય ત્યાં સુધી ગુનોહ નથી; પરંતુ અભિમાન તે ગુનોહ છે કે જેની મર્યાદા નથી. હુદીસ શરીરમાં છે કે, “જેના દિલમાં (એટલે કે શરૂઆતથી) કણ જેટલો તકબ્બુર હશે તે જન્મતમાં નહિ જઈ શકે.”

આથી સમજી લો કે તકબ્બુર સર્વ ગુનાહોથી વધુ સંગીન છે અને હોવો પણ જોઈએ, કારણ કે સર્વથી મોટો ગુનોહ કુફ્ર છે અને અભિમાન તેની પણ જનેતા છે. તો મુસલમાનને જોઈએ કે હંમેશા ચીવટ રાખે અને ટટોલતો રહે કે તેના દિલમાં તકબ્બુરે તો અહો જમાવ્યો કે પગ પેસારો કર્યો નથી ને ?

તકબ્બુર, દીનદાર અને દુન્યાદાર સૌમાં દેખાય છે

આપણને વિચારવાની ટેવ જ નથી, નહિ તો જણાય આવત કે આપણામાં ન દીનદાર ગર્વથી ખાલી છે, ન દુન્યાદાર. જેમ કે દીનદાર લોકો નમાઝ પઢે છે અને દિલમાં પોતાને દુન્યાદારોથી સારા સમજે છે. તેમને જેટલો ફાયદો નમાઝથી થાય છે એનાથી વધારે નુકસાન આ ગર્વથી થઈ જાય છે. આનો અર્થ કેાઈ એમ ન સમજે કે નમાઝ પઢવાથી જ્યારે આ નુકસાન થાય છે

તો બેહતર છે કે નમાઝ જ છોડી દે. મૂળ હકીકત આ છે કે નમાઝમાં એ ખરાબી ત્યારે જન્મે છે, જ્યારે દિલમાં અદ્વાહ તઆલાની અઝમત ન હોય અને તેનો એહસાસ ન હોય. જો અદ્વાહ પાકની મહાનતાનો ખ્યાલ રાખવામાં આવે તો બીજી બાજુ ધ્યાન જઈ જ નથી શકતું, બલકે અદ્વાહ તઆલાની મોટાઈ તથા બુઝુગીની સામે પોતાની નમાઝથી આદમી ઈતરાવાના બદલે, ઉદ્ટો ઔર શરમિંદા થાય છે. ફરી એ નમાઝથી બીજાને હકીર-હુદકો સમજવાનો સવાલ જ ક્યાં ઉપસ્થિત થઈ શકે છે ?

આ વર્ણુનથી સારી રીતે સમજાય શકે છે કે નમાઝ કે બીજા નેક અમલોથી જો દિલમાં ગર્વ પેદા થાય તો તેને છોડી દેવાને બદલે અદ્વાહ પાકની અઝમતનો ખ્યાલ કરવાથી ઈન્શા અદ્વાહ ગર્વની ખુરાઈથી સહેલાઈથી બચી શકાશે. સાર એ કે આપણા દીનદારો પણ ગર્વમાં ફસાયેલા છે અને દુન્યાદારો પણ. અલબત્ત, ગર્વ દરેકનો અલગ અલગ છે.

દુન્યાદારોનો ગર્વ ચાલ-ઢાલમાં, પહેરવેશમાં, શાદી-વિવાહ વિગેરેમાં હોય છે. અહંકારને લઈ સ્થિતિથી વધારે કિંમતી પોશાક પહેરે છે. ગર્વના જ કારણે શાદીઓમાં હૈસિયતથી વધારે ખર્ચ કરે છે. (ઘરના ફરનીયર અને સર-સામાનમાં પણ એ જ હાલ હોય છે.)



ગર્વમાં સર્વ ગુનાહોથી વધીને એક ખરાબી આ છે કે મુસલમાન ભલે તે ગમે તે દરજ્જાનો હોય, પરંતુ તેના દિલમાં આ વાત જરૂર છે કે કોઈ કારણે ગુનાહ કરી તે નાંખે છે, પરંતુ ક્યાં પછી તેના દિલમાં ચોટ જરૂર લાગે છે અને પશોમાન થાય છે, પરંતુ ગર્વ-અહંકાર એવો ખતરનાક ગુનોહ છે કે એવો કાતિલ ગુનોહ આખી જિંદગી દિલમાં રહે છે છતાં પણ દિલ પર એનો કોઈ રંજ-ગમ નથી થતો. (ફરી એનાથી તોખા પણ શું કામ કરવાનો ?)

શાદીના બધા રિવાજો ગર્વના કારણે થાય છે - ખાસ

શાદી-વિવાહના સઘળા રિવાજો દેખાડા તથા શોહરત-નામના માટે જ કરવામાં આવે છે. ફરી કોઈના દિલને રંજ તો શું થાત ? તેમનાથી એર ખૂશ થાય છે. ખાસ કરીને-વિશેષતઃ જ્યારે રિવાજોથી ખ્યાતિ પણ થઈ જાય, જ્યારે કોઈના ત્યાં ખૂબ ધૂમ-ધામથી શાદી થાય અને તેમાં કોઈ પ્રકારની અવ્યવસ્થા પણ ન થાય તો લોકો કહે છે કે, “પોતાની હેસિયતથી વધારે ખર્ચ કર્યો અને ભારે હિંમત કરી, પાંચ રૂ. (સસ્તા સમયની વાત છે)ની અવકાતમાં ખાવું કેટલું સારું બનાવ્યું. ખરાત-જાન કેવી ફકકડ લાવ્યો.” આ વાતને જો કુકૂ પણ ન કહીએ તો કુકૂના નજીક તો જરૂર છે. શરીઅતનો મસ્અલો





કિતાબોમાં મવજૂદ છે કે, “ગુનાહને હલકો સમજવો કુફ્ર છે.” એને સૌ જાણે છે. ફરી ગર્વ—અભિમાન તો સઘળા ગુનાહોની જનેતા છે, તેનાથી ખૂશ થવું શું કુફ્રના નજીક પણ ન થશે ? હવે આપે સમજી લીધું કે આ નામનાથી ખૂશ થવું કયા પ્રકારનો ગુનોહ છે ?

રિવાજોની મનાઈ પર ઓરતોનો વાંધો અને
તેનો જવાબ

રિવાજો વિશે ઓરતોએ આ દલીલ શીખી લીધી છે કે, આજકાલ નવા મોડી નીકળી આવ્યા છે. જો આ રિવાજો ખરાબ હતા તો પહેલાં કેઈ મોડીએ કેમ ન રોક્યા ? જવાબમાં ખૂબ સમજી લો ! નસીહત-શિખામણ ભલે ગમે તેટલી નાની હોય, દિલમાં ત્યારે જ ઉતરે છે જ્યારે તેના તરફ લક્ષ હોય. આ કહેવું તો ખોટું છે કે કેઈ મોડીએ નથી રોક્યા. આલિમોએ તો હમેશા રોક્યા, કારણ કે તેમની જ કિતાબોમાં મનાઈ મવજૂદ છે. હા ! તમે તેમની રોક-ટોકને સાંભળી નથી, કારણ કે લક્ષ જ ન હતું. હવે આજે આ વાત પોતાના દિલથી ઘડી કાઢી કે રોક્યા નથી !

દહેજ, વલીમો, અકીકો વગેરેની ખરાબીઓ

અમુક રસ્મો વિશે લોકો કહી દે છે કે એમાં શું



વાંધે છે ? જેવી રીતે કે જહોમ-દહોજ દેવું આજના રિવાજ મુજબ વલીમો, અફીકો કરવો. હું પૂછું છું કે નમાઝ પઢવી કેવું કામ છે ? દરેક મુસલમાન જાણે છે કે ફર્જ છે. હવે જો કોઈ તેને થોડીક પણ કાયદા વિરુદ્ધ પઢે, દા. ત. કિબ્લાની તરફ પીઠ કરીને પઢે તો એ નમાઝ જાયઝ છે કે નાજાયઝ ? જો એવી નમાઝથી રોકવામાં આવે તો શું એ નમાઝથી રોકેલું કહેવાશે ? હરગિઝ નહીં, બલકે એ તો કિબ્લાની તરફ પીઠ કરવાથી રોક્યા છે, નમાઝ પઢવાથી નથી રોક્યા. એ જ હાલ રિવાજોનો છે. જહોમ દેવાથી રોકવામાં નથી આવ્યા, બલકે દેખાડા અને કુઝૂલખર્ચીથી રોકવામાં આવે છે. જહોમ, જો મુહુબ્બતના કારણે દેવામાં આવે છે તો સમાજને દેખાડવાની શું જરૂર છે ? હાલત આ છે કે એક-એક વસ્તુ દેખાડીને ગણાવવામાં આવે છે. જો એનું જ નામ મુહુબ્બત છે તો જણાય છે કે આપને પોતાની બેટીથી શાદીના જ દિવસે મુહુબ્બત થઈ, એથી પહેલાં ન હતી, કારણ કે પહેલાં તો જે કંઈ ખવડાવ્યું, પહેરાવ્યું, કદી ખીજાઓને બોલાવી નથી દેખાડ્યું કે દીકરી માટે હલ્વો પકાવ્યો છે અથવા ઉમદા કપડું સીવડાવ્યું છે, બલકે કોશિશ રહે છે કે કોઈને જાણ ન થાય, જેથી નઝર ન લાગે. આ આજે નવી મુહુબ્બત કેવી પેદા થઈ ? જો પહેલાં મુહુબ્બત હતી તો આ

મુહુર્ણત નથી અને જો આ મુહુર્ણત છે તો એથી પહેલાં
મુહુર્ણત ન હતી !

ભાઈ, બહેનો ! રહેજ બુદ્ધિથી કામ દો ! શું
જહેજ દેવાની આ રીત નથી થઈ શકતી કે કપડાં,
વાસણ જે કાંઈ સરસામાન દેવો હોય પેટીમાં પેક કરીને
મોકલી દેવામાં આવે અને પેક કરીને મોકલવામાં પણ
એ જરૂરી નથી કે લડકીની સાથે જાય, કારણ કે તે
પણ બધાની સામે ખોલવામાં આવશે, જેમાં તે જ
દેખાડાની ખરાબી રહેશે, બલકે જ્યારે લડકી પિયરમાં
આવે તેને આપી દો ! ફરી તે જ્યારે પસંદ કરે લઈ
જાય. એકી વખતે અથવા થોડો થોડો કરીને, પરંતુ એને
કોઈ પસંદ નથી કરતું. આથી સ્પષ્ટ સમજી શકાય છે
કે તેમને નામના અને દેખાડો જ કરવો છે. એટલા માટે
અમુક વસ્તુઓ તો જરૂરના બદલે દેખાડાનાં કામની જ
આપે છે.

રિવાજે પરકૌમથી લેવામાં આવ્યાં છે

રિવાજોની પાખંદી ફક્ત એટલા જ કારણે કરવામાં આવે છે કે તે પ્રથમથી થતા આવ્યા છે, પરંતુ વિચાર્યું હોત કે હમેશા ક્યારથી થાય છે ? હિંદુસ્તાનમાં પહેલાં મુસલમાન જ ન હતા. જ્યારે મુસ્લિમો આ દેશમાં આવ્યા અને ભાઈબંધ કેમની સાથે રહ્યા તે.





હઝરત બીબી ફાતિમા (રદિ.)ની મંગની, નિકાહ અને રુખસતી

જો રિવાજોમાં લલ્લાઈ હોત તો બન્ને જહાંનના બાદશાહ હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ના સાહબઝાદીના નિકાહમાં જરૂર થાત. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ના ત્યાં કેઈ જાતની કમી હતી ? અલ્લાહ તઆલા જે આહત તે આપી હેત. સાહબઝાદી હઝરત ફાતિમા (રદિ.)ની મંગની આ રીતે થઈ કે હઝરત અલી (રદિ.)એ પોતે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ની સેવામાં જઈ દરબાસ્ત મૂકી કે, “ફાતિમાના નિકાહ મારી સાથે કરી દો !” આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ વહી-ઈલાહી સંદેશથી માલૂમ કરીને મંજૂર ફરમાવ્યું અને આ મંગની થઈ ગઈ.

હવે નિકાહ તથા બારાત-જાનનું સાંભળો ! હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ હઝરત અબૂ બકર (રદિ.) અને થોડાક સહાબા (રદિ.)ને તેડાવ્યા અને નિકાહ પઢાવી દીધા, એ હાલમાં કે (દુલ્હા) હઝરત અલી (રદિ.) ત્યાં હાજર પણ ન હતા. નિકાહ થયા પછી તેમને જાણ થઈ ત્યારે તેમણે કબૂલ કર્યું. આ બારાત-જાન હતી કે (દુલ્હા પણ નિકાહમાં ન હતા.) ફરી હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)એ પોતાની બાંદી ઉમ્મે અયૂમન (રદિ.)ને



ફરમાવ્યું કે, “કાતિમા (રદિ.)ને અલી (રદિ.)ના ઘરે પહોંચાડી આવો !” બીબી કાતિમા (રદિ.) મોં લપેટી, હાથ પકડીને પોતાના ઘરે પહોંચી ગયાં. આ થઈ સરદારે દો જહાં (સલ્લુદ્દાહ અલયહિ વ સલ્લમ)ની સાહબઝાદીની રુખસતી.

રસૂલુદ્દાહ (સલ્લુદ્દાહ અલયહિ વ સલ્લમ)એ જહેઝ દીધું; પરંતુ ન એટલું કે ઘર લુટાવી દીધું, ન કોઈને દેખાડ્યું. જહેઝ આપવાની મનાઈ નથી કરવામાં આવતી, હા ! જે રીત આજે પ્રચલિત છે, તે મના છે કે એક એક વસ્તુને દેખાડવામાં આવે છે. કપડામાં ઝરીકામ કરવામાં આવે છે કે જો કોઈ ન પણ જુએ તો તેની ચમક જોઈને નઝર ઉઠી જ જાય ! બીબીઓ ! એ તો જાઈઝ નથી થઈ શકતું !

ગીબત-નીંદા તથા હસદ-ઈર્ષાનું કારણ તકબુર છે

ગીબત અને હસદ પણ તકબુરને જ કારણે થાય છે. ગીબત કોઈ ત્યારે જ કરે છે જ્યારે પોતાને બીજા કરતાં સારો સમજે છે. નહિ તો જેની ગીબત કરે છે જો તેને પોતાનાથી સારો સમજતો કદી તેની ગીબત ન કરત. કોઈ બીમાર પર, તે જ માણસ હસે છે, જે તંદુરસ્ત હોય. જો પોતાને તેનાથી વધારે બીમાર જુએ

તો કદી ન હસે. આ પોતાને સારા સમજવું જ ગુરૂર-- અભિમાન છે, જેના કારણે ગીબતમાં સપડાયો. એ જ રીતે બીજાની નેઅમત જોઈને જે માણસ બળે છે (જેને હસદ-અદેખાઈ કહે છે.) તેની જડ આ જ ગુરૂર-ધમંડ છે, કારણ કે પોતાને નેઅમતવાળાથી વધારે લાયક સમજે છે અને તેથી એ નેઅમત, એશો-આરામ મને મળત. મારા હોવા છતાં તેને કેમ મળ્યો ? આવો વિચાર નફસની મોટાઈ છે.

સાર એ કે મોટા ભાગના ગુનાહોને ટટોલશે તો તેની જડ ગુરૂર-મોટાઈને જ જોશે ! તો સર્વ ગુનાહોને ત્યજ દે, જેથી તેમના મૂળ જ દિલથી ઉખડી જાય, કારણ કે મોટાઈને અદ્વાહ તઆલાએ પોતાની સાથે ખાસ રાખી છે તો જે માનવી, મોટાઈને નથી છોડતો તે નથી જાણતો કે મોટાઈ કેનો હક-અધિકાર છે ? અને હું કેને આપી રહ્યો છું ? હક તો અદ્વાહ તઆલાનો છે અને તે આપી રહ્યો છે નફસને તો તેનાથી વધીને જાહિલ-અજાણ કેણુ હશે ? એ માનવી ગુનાહોથી કદી છુટી નથી શકતો, કારણ કે ગુનાહોની જડ તેના દિલમાં મવજૂદ છે. જો એકથી છુટશે તો બીજામાં સપડાશે.

ઓરતોને મસાઈલ શીખવાની તાકીદ

ઓરતોએ સવિશેષ યાદ રાખવું જોઈએ કે જ્યાં

તેમના ચૂલા-હાંડલીનો એક સમય છે તેવો જ કિતાબ પઢવા કે સાંભળવાનો પણ એક સમય હોવો જોઈએ, પરંતુ દુઃખ સાથે કહેવું પડે છે કે ઓરતોને એનો મુદ્દલ ખ્યાલ નથી. પુરુષો તો કદી કોઈ મસ્ખલો પૂછી પણ લે છે; પરંતુ ઓરતોને ન કદી રૂબરૂ મસ્ખલો પૂછતાં જોઈ, ન કદી કાગળ-પત્રથી માલૂમ કરતાં જોઈ. જ્યારે કે ઓરતાના અમુક મસ્ખલાઓનું સમજવું એટલું અધરું છે કે તેનો જવાબ આપવો પણ દરેકનું કામ નથી. જેવી રીતે કે પાકી-નાપાકીના મસ્ખલાઓ કે તેમાં એવી એવી સૂરતો પેશ આવે છે કે કોઈ મોટા આલિમને પૂછ્યા વિના સમજમાં જ નથી આવી શકતી. એવા અધરા મસાઈલ પણ ઓરતો કદી પૂછતી નથી. અમુક ઓરતો તો શર્મના કારણે નથી પૂછતી અને અમુક જે થોડી-ઘણી પઢેલી છે તે કિતાબોમાં જોઈને જે ઉદ્દત્ત-સીધું સમજમાં આવે તે કરી લે છે. હાલાં કે બીમારીના ઈલાજમાં એવું નથી કરતી કે બલાથી જીવ જતો રહે, પરંતુ શર્મ ન જાય. (એ જ રીતે પોતાની સમજ મુજબ ગમે તે ઉદ્દત્ત-સીધો ઈલાજ નથી કરવા લાગતી.)

બીબીઓ ! આજકાલ કોઈ મસ્ખલાને પૂછવું તો કાંઈ મુશ્કેલ પણ નથી. જે પૈસાના પત્રમાં (આજકાલ જે રૂ. ના) જ્યાંથી દિલ ચાહે, જવાબ મંગાવી લો ! જે પોતે ન લખી શકે તો ખાવિંદ મારફત લખાવીને



પૂછાવી દો ! પરંતુ વાત આ છે કે આ બધું ત્યારે હોય જ્યારે દીનની ફિકર હોય. માટે ગફલત-લાપરવાહીને છોડો અને દીનને દુન્યાથી પણ વધારે જરૂરી સમજો ! (કારણ કે) દુન્યા ખતમ થઈ જશે અને આખિરત કદીએ ખતમ નહીં થાય.

ઘરવાળાઓની ઈસ્લાહ જરૂરી છે

ઘરમાં જ્યારે મસાઈલનો તઝકિરો થશે તો બાળકોના કાનોમાં પણ પડશે અને આખી ઝિંદગી તેમને યાદ રહેશે અને જે લોકો તમારા તાબામાં છે તેમની પણ સુધારણા થશે; બલકે આખું ઘર સુધરી જશે. હદીસ શરીફમાં છે, “પ્રત્યેક મોટાને પોતાના નાનાની હિક્માત-સાયવણી રાખવી જરૂરી છે અને તેનાથી ક્રિયામતમાં પૂછવામાં આવશે કે તમે સાયવણી રાખી હતી કે કેમ” ? (તેમને ખરાબ વાતોથી રોક્યા હતા કે નહીં ? અને નેક કામો શીખવાડ્યા હતા કે નહીં ?)

અફસોસ ! દીનની વાતો તથા કામોનો મોટેરાઓ એટલો પણ ખ્યાલ તથા ચિંતા નથી રાખતા, જેટલી ખાવામાં નમક-મીઠાની, જે નમાઝ તથા દીનના મુકાબલામાં કરી જ હુકીકત-તથ્ય નથી રાખતું. માટે દીનનો પોતે પણ ખ્યાલ રાખો તથા જેમના પર તમારો કાબૂ હોય—





અધિકાર હોય તેમને પણ દીનદાર બનાવો ! જો કોઈ તમારી કોશિશ-પ્રયાસથી દીનદાર બનશે તો તમને પણ તેમના બરાબર અજ્ઞ-સવાબ મળશે.

જે લોકો શિખામણ કબૂલ નથી કરતા,
તેમને ચેતવણી

જે લોકો મોટાઈથી બચતા જ નથી અને સમજાવવા છતાં તેમના પર કંઈ અસર નથી થતી, તેમને અદ્વાહ તઆલા બબરદાર કરે છે કે હું ગાલિબ-બબરદસ્ત પણ છું. જો તમે કહેલું ન માનશો તો મારા કાબૂથી બહાર નથી. જેવી ચાહીશ, તેવી સજા આપીશ. જો સજા મળવામાં કાંઈક મોડું થઈ જાય તો સજાથી નિડર ન થઈ જતા, કારણ કે સજામાં ઢીલ એટલા માટે થાય છે કે હું હિંમતવાળો છું. કોઈ મસ્લહતના કારણે ઢીલ આપું છું. અમુક લોકો રિશવત-રુશવત લે છે અને કહે છે કે અમને તો એનાથી કાંઈ પણ નુકસાન નથી થતું. ભાઈઓ ! આ ઘોડામાં ન રહો, ખુદાપાકના ગજબને ન ભૂલો. સજા મળશે અને ફરી મળશે અને જો દુન્યામાં કોઈ મસ્લહતથી ટળી ગઈ તો આખિરતમાં તો સજાથી બચી જ નથી શકતા. ત્યાંની સજાથી તો દુન્યાની સજા ભોગવી લેવી સારી છે. ત્યાંની સજા ભોગવવાની તાકત કેનામાં છે ?



આખિરતની તકલીફોનો ખ્યાલ રાખવો જોઈએ

આખિરતની તકલીફોને હંમેશા વિચારતાં રહેવું જોઈએ અને તેમનાથી બચવાની તદ્દખીરો-યુક્તિઓ કરતાં રહેવું જોઈએ. કુરઆન શરીફમાં છે : “ખ્યાલ રાખે દરેક માણસ કે તેણે કિયામતના માટે શું સામાન તૈયાર કર્યો ?” તથા હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ફરમાવે છે કે, “લઝઝતોને મિટાવનારી વસ્તુ-મૌતને ખૂબ યાદ કર્યા કરો.” મૌતને યાદ રાખવું આ છે કે જ્યારે પણ કોઈ કામ કરે તો સોચી-વિચારી લેા કે મરવા પછી તેના પર સજા ભોગવવી તો નહીં પડે ને ? જો તે કામ સજાના લાયક હોય તો ખિલફુલ હરગીઝ ન કરે. અને એવા અમલો-કામોથી હર-હંમેશ તૌબા કરતા રહો !

હવે દુઆ કરો કે ખુદા તઆલા આપણ સૌને આ વાતો પર અમલ કરવાની નેક તૌફીક અપે, આમીન.

૮ - મોહરમ - ૧૪૨૮ ઇ.શ. - ૨૫ વાર - ૨૮/૧/૨૦૦૭

Jehangir

*** સમાપ્ત ***